

**Velkommen
som rektor i
folkehøgskolen!**

Foto: Torkild Groven, Karmøy Folkehøgskule

Velkommen som rektor i folkehøgskolen!

- *Det beste året i mitt liv*, hevder mange elever begeistret etter et år på folkehøgskole. Nå har du valgt å bli rektor i dette flotte og viktige skoleslaget. Velkommen i verdens frieste skoleslag! Som ny rektor kan vi love deg travle, spennende og givende dager sammen med flott ungdom, engasjerte og kompetente kollegaer.

Ingen folkehøgskoler er like. Folkehøgskoleloven gir skolene vide rammer for sin virksomhet. I loven heter det at folkehøgskolens formål er å fremme allmenn-danning og folkeopplysning. Innenfor denne rammen fastsette den enkelte skole selv sitt verdigrunnlag.

Skolen du jobber på nå, har et verdigrunnlag som dere jobber ut ifra.

Med dette velkomstskrivet ønsker vi i Folkehøgskoleforbundet (FHF) å bidra med en kortfattet informasjon om folkehøgskolen som skoleslag, for deg som kommer inn som ny.

Et tredimensjonalt skoleslag

Siden 1864 har folkehøgskolen i Norge vært attraktiv, aktuell og betydningsfull for ungdom fra hele landet. Den danske

presten, forfatteren, filosofen, historikeren, salmedikteren, folkeopplyseren og politikeren, Nikolai Fredrik Severin Grundtvig (1783-1872) formulerte i sin tid et grunnleggende og eviggyldig skole-, lærings- og danningssyn. Dette la det ideologiske og pedagogiske grunnlaget for folkehøgskolene. Samtidig er det

avgjørende at skoleslaget hele tiden klarer å fornye måten dette omsettes på i praksis, i form av fagtilbud, undervisningsformer og aktiviteter. Boformen, pedagogikken og mange andre forhold, skiller folkehøgskolen fra norsk grunnskole og videregående skole.

For de fleste folkehøgskoleelever får dette året avgjørende betydning. Faglig kunnskap, nye relasjoner, gode opplevelser og sosiale utfordringer gir inspirasjon og engasjement som kan vare livet ut. Det blir lagt stor vekt på at læ-

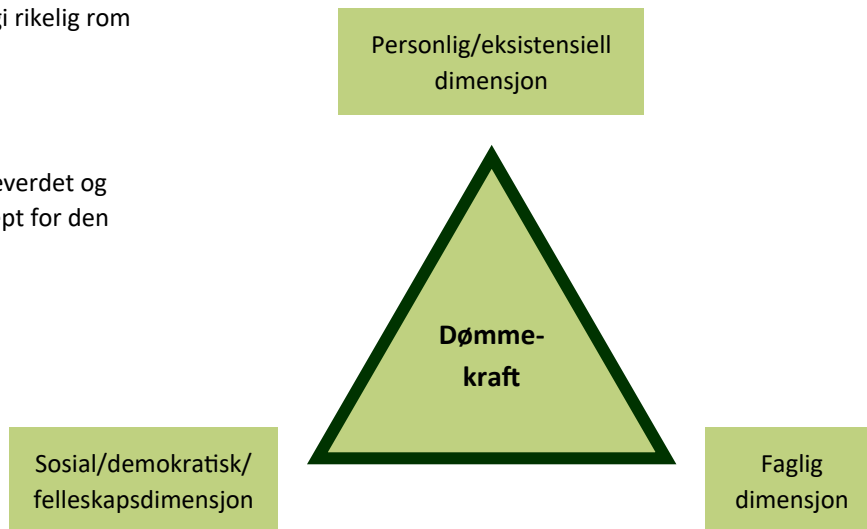
ring skjer i sosiale fellesskap, og mange etablerer livsvarige vennskap. Mange bruker også tiden på folkehøgskole til å finne ut hva man skal utdanne seg til, eller legge planer for livet videre.

Folkehøgskole blir en stor tre-dimensjonal veiledningsarena, - en plass for avklaring, opplevelse, utvikling og læring på både et personlig/eksistensielt, faglig og sosialt plan. Skoleåret og pedagogikken skal legge til rette for og gi rikelig rom for å lære og øve på demokratisk deltagelse.

Folkehøgskolen er forankret i grunnleggende humanistiske verdier som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, likeverd, solidaritet og aksept for den enkeltes integritet.

Dette er verdier som bygger på at alle er deltakere i samfunnet og at tilværelsen baserer seg på forpliktende fellesskap om felles livsvilkår. Å dyrke verdier og å stå i en sammenheng gir livet mening.

Folkehøgskolens tre dimensjoner

Verdier og danning

Frllynt folkehøgskole har fokus på de menneskelige verdier, som medansvar, toleranse, solidaritet og tillit. Verdier som bygger på at vi er deltakere i samfunnet, at tilværelsen baserer seg på forpliktende fellesskap om felles livsvilkår, som igjen gir livet mening.

Evnen til å være oppmerksom

«Vi skal ikke fylle et kar, men tenne en ild som varer livet ut»
sier en som har arbeidet mange år i folkehøgskolen, - inspirert av Aristoteles.

Folkehøgskoleforbundet definerer danning som evnen til å være oppmerksom, både på seg selv, på andre og på verden. Folkehøgskolen har som mål at elevene gjennom dannelsesprosessen utvikler evnen til selv-bestemmelse, medbestemmelse, solidaritet, og mot og entusiasme til å leve i frihet og fellesskap med andre.

Foto: Torkild Groven, Karmøy Folkehøgskule

Medansvar og fellesskap

I folkehøgskolen legger vi vekt på at læring skjer i sosiale fellesskap. På et stort spekter av lærings-arenaer møter elevene hverandre og et personale, som sammen med dem tar ansvar for fellesskapet.

Fundamentet er en reflekterende dialog- og erfarings-basert pedagogikk med stor grad av elevinnflytelse i levende praksisfellesskap. Frie og likeverdige samtaler er folkehøgskolens viktigste arbeidsredskap. Det blir lagt vekt på verdien av sosiale møteplasser og en pedagogikk med en praktisk tilnærming til fagene.

Pedagogisk frihet

Mange spør seg hvordan man kan lære noe på en skole uten karakterer, eksamener og fast pensum. Men nettopp for å få til et dynamisk og deltakerstyrt møte mellom mennesker, må man ha stor grad av pedagogisk frihet. Frihet fra karakterer og eksamen er derfor noen av de viktigste rammene i folkehøgskolen. Det gir tid til at den enkelte elev kan finne ut hvem hun eller han er. Eleven er fri til å hente fram egne meninger og prøve disse i dialog med medelever og lærere. Vi ønsker at eleven skal kunne lære av egeninteresse. Folkehøgskolene er et helhetlig læringsrom der det å leve og lære sammen er viktig ramme for dannelsesprosessen. Derfor er dagen ikke slutt kl. 15 på en folkehøgskole. Ei heller for de ansatte.

Foto: Nora Øygarden, Voss Folkehøgskule

En krevende og sammensatt jobb

En utstrakt frihet er befriende, og samtidig krevende. Som rektor er du daglig leder for en svært autonom virksomhet som gjennom styret formelt kun svarer overfor staten ved Kunnskaps-departementet og utdanningsdirektoratet.

Skolens virksomhet er regulert av Lov om folkehøgskoler med forskrifter. I tillegg gjelder de lov-reguleringer for den selskapsform skolen har, regnskapsloven, forvaltningsloven, arbeidsmiljøloven mv. I tillegg reguleres arbeidsvilkår for ansatte gjennom avtaler i arbeidslivet. Vel så viktig er den tradisjonen skolen står i.

Rektor er skolens øverste pedagogiske og administrative ansvarlige leder og står ansvarlig overfor styret. Sammen med personalet skal du forvalte tradisjonen og utvikle skolen videre. Rektorjobben er derfor krevende i sin kompleksitet og kan rollen oppleves som ensom. Et godt og tett samarbeidsforhold til styreleder og inspektør/assisterende rektor vil være avgjørende for å lykkes.

Du må heller ikke nøle med å kontakte andre i rektor-kollegiet. Styret for lokallaget for rektorer, Rektor-laget, er også en viktig og lett tilgjengelig ressurs.

Vi inviterer også hvert år til kurs for nye rektorer i forbindelse med «Folkehøgskoleuka».

Arrangementet går på omgang mellom skolene, to år på hver skole. Vi tilbyr der mange ulike kurs for alle yrkes-grupper på skolene. Nettverk og gode kontakter viktig for å kunne utveksle erfaringer og være en del av større sosialt og faglig fellesskap.

Vi anbefaler «Folkehøgskoleuka» som en inspirerende vitaminboost i forkant av skolestart!

Råd til deg som ny rektor

Som ny er det være veldig mye å sette seg inn i på kort tid. Derfor tillater vi oss å legge ved noen tips og råd til deg som nyansatt rektor fra rektorkolleger som har vært ansatt i folkehøgskolen en stund.

Folkehøgskoleforbundet for deg og folkehøgskolen

Folkehøgskolen bæres oppe av de menneskene som jobber der; du og jeg og våre kolleger rundt om på de andre skolene. Folkehøgskolen holdes også oppe av ideen og tradisjonen, og formelt av lov og forskrift.

Vi er helt avhengige av å stå sammen om et idé-, utviklings- og interessefellesskap for å være en sterk og tydelig organisasjon. Dette forsto forgjengerne våre.

Allerede i 1905 gikk folkehøgskolestyrere og -lærere sammen og etablerte Høgskulelærarlaget, senere Norsk Folkehøgskolelag. I 2013 endret vi navn til Folkehøgskoleforbundet.

Folkehøgskoleforbundet er idé-, interesse og fagorganisasjon for norsk folkehøgskole. FHF arbeider for idéene til den frilynte folkehøgskolen og skal arbeide for folkehøgskolens plass i det norske samfunnet. Samtidig arbeider Folkehøgskoleforbundet kontinuerlig overfor myndighetene for å sikre gode rammevilkår.

Folkehøgskoleforbundet tar også hånd om medlemmenes interesser når det gjelder lønns- og arbeidsforhold, enten du jobber som lærer, praktisk personale eller som rektor/i ledelsen.

Samtidig driver vi pedagogisk utviklingsarbeid og opplysningsvirksomhet. Gjennom året arrangerer vi en rekke kurs og seminarer, noen faste som Lederforum, rektormøtet og kurs for nye i folkehøgskolen. Andre kurs blir arrangert etter behov. Noen arrangementer gjøres i samarbeid med Informasjonskontoret for folkehøgskolen, som skolen din er medlem av. Vi arbeider også tett inn mot Folkehøgskolerådet som er vårt felles samarbeidsorgan overfor myndighetene.

Noen tips og råd til deg som er ny rektor i folkehøgskolen

fra kolleger som har vært i gamet en stund

Uansett om du kommer fra annen stilling i folkehøgskolen eller kommer ny inn i rektorrollen i folkehøgskolen er her noen tips fra dine rektorkolleger utarbeidet av rektorutvalget vårt.

Gode råd:

- Prioriter oppgavene dine, - helheten er noe mer enn en sum av detaljer.
- Se forover mot dine egne mål og skolens, og personalets felles mål.
- Jobb for å skape felles målsettinger og felles referanser.
- Definer din strategi; vær tydelig.
- Ha standpunkter - og våg å skifte standpunkt.
- Vær leder!
- Vær tålmodig: Ting Tar Tid

Se og vær åpen

- Stå i det åpne!
- Se dine medarbeidere; det er de som skal gjøre jobben.
- Si ja til gode ideene; gi de en sjanse - vær åpen, be om kreative innspill, og lytt til de innspillene som kommer.
- Vi må si ja; prøv ut, vurder, reflekter, juster, ager.
- Formuler tydelige regler og rutiner – men bruk skjønn!

- Alle situasjoner er forskjellige, alle mennesker er forskjellige

Nettverk og hjelp

- Skap deg nettverk så fort du kan; bruk dine kollegaer
- Bli med på alle ledersamlinger, rektormøter og møter i VIRKE
- Be om hjelp, be om hjelp, be om hjelp - i alle retninger.
- Når du ber andre om hjelp, det gjør det livet mening fullt for dem.
- Spør og grav til du får svar og du forstår.
- Konflikter må håndteres - jo raskere jo bedre.
- Det finnes gode rutiner og rettesnorer for konflikt-håndtering; søk hjelp hos FHF og Virke og hos dine rektorkolleger!
- Les lover, forskrifter, avtaler grundig!
- Bruk ordboken på Folkehøgskolerådets hjemmesider: «Folkehøgskolen fra A til Å».
- Alle folkehøgskoler skal være medlem i en bedriftshelsetjeneste; søk råd hos dem, få de med på laget.
- Bruk rektorlaget!

Involver og deleger, gi så skal du få

- Deleger ansvar til lærerne; de står i førsteleddet, i møtet med elevene, i sannhetens øyeblikk.
- Involver nærmiljøet: ordfører og kommune, lokale aktører, næringsliv og kulturliv.
- Skap rom for likeverdige møter med ansatte, med elever, skap debatt, det skaper engasjement.
- Skap gode relasjoner til styreleder og styret, skap åpenhet og rom for konstruktive ideer.
- Vær ærlig og åpen - da skaper du ærlighet og åpenhet
- Tilgi - så vil du også kunne bli tilgitt
- Gi tillit - så vil du og få tillit
- Forandringer skjer - med deg eller uten deg - endringer er et av dannelsens kjennetegn
- Gi god takhøyde og rom for prøving og feiling; feiling er en forutsetning for vekst og endring
- Deleger oppgaver; ikke gjør alt selv! - da kommer stress, mangel på oversikt, forglemmelser og feil, oppgitthet og sure miner i kjølvannet
- Du har ansvar for utvikling av hele skolen. Involver alle ansatte i utviklingsarbeidet og finn fellesrom hvor alle kan være sammen. Se hverandre, uten nødvendigvis å ha en agenda. Skap effektive arbeidsrom i personalmøter og se forskjell på smått og stort.

Snakk med - ikke om

- Snakk med dine kollegaer ikke om dem; må du, så snakk positivt om dine kolleger; alle har gode sider som må dyrkes husk at du er betalt for å bli baksnakket.
- Framsnakk kolleger, og vær obs på baksnakking på alle nivå.

Organisering og omsorg

- Legg omsorg i organiseringen av skoledagene, -ukene og årsplanene; noen er småbarnsforeldre og lærere må jobbe 10 effektive klokketimer hver skoledag (hvis de ikke arbeider i helgene), så selv om de har avspasering og ferie fra slutten av mai til midten august er de svært presset gjennom skoleåret
- Finn enkle, gode, møterom for god informasjonsflyt og minimal rapportskriving.
- Anbefaling: kort morgenmøte før morgensamling, med rapport fra tilsyn, internatleder, vaktmester, kontor, adm. og kjøkken gir deg anledning til å følge opp saker umiddelbart og gir litt oppdatering for alle miljøer på skolen.

Skoleutvikling

Folkehøgskolelærere er med på å skape skolens framtid! Så lenge man holder seg innenfor lov og forskrift står skolene fritt til å skape seg selv! Strukturen er flattere enn i andre skoleslag, og det er viktig at alle bidrar til å utvikle skolen i riktig retning.

Ideologi

Alle har et selvstendig ansvar for å lese skolens og FHF's verdi- og grunnlagsdokumenter. Det er viktig å selv søke kunnskap om skoleslaget.

Lærer som får videreutdanning i folkehøgskolepedagogikk får et sterkt grunnlag for å bli en god folkehøgskolelærer. Stimuler dine ansatte til lesing og samtale! Spør ledelse, kollegaer og folkehøgskole-organisasjonene om te-maet, og be om aktuell litteratur.

Fleksibilitet

Å være lærer på en folkehøgskole er ikke en ni-til-fire-jobb! Det er en fordel å innrette livet sitt på en måte som gjør at det å være på jobb i helger, om ettermiddagen og om kvelden ikke er for komplisert å organi-

Det er mange uker med avspasering som skal jobbes inn, og det betyr en arbeidsuke langt over en normalarbeidsuke på 37,5 timer.

Alle skal med

Det er arbeiderpartiets slagord – men det egner seg i folkehøgskolen også! Elevene har kommet inn, de beta-ler, og alle har krav på like mye å gjøre. Det er ikke karak-terer. Ingen skal favoriseres, og læreres oppgave er å bidra til at elevene får oppgaver og utfordringer som pas-ser til den enkelte, selv om det faglige nivået i en klasse kan variere veldig.

Variasjon kan være en styrke.

Spør! Ta kontakt!

Hvis ting er vanskelig, hvis det er noe du forundres over eller reagerer på – spør og ta kontakt! Med kollegaer, med ledelse, eller med Folkehøgskole-forbundet sentralt!

FHF's idé- og prinsippprogram

FHF's idé- og prinsippprogram slår fast at «Folkehøgskolen formål er å fremme allmenndanning og folkelig opplysning.» Menneskesynet og verdisynet er basert på grunnleggende humanistiske verdier og står i en frilynt tradisjon.

Hvert år går mer enn 10 % av et ungdomskull på folkehøgskole. Dette er et betydelig kulturelt og demokratisk vitamintilskudd.

Idé- og prinsippprogrammet finner du her:

<https://www.frilyntfolkehogskole.no/fhf/organisasjonen/ide-og-prinsippprogram/>

**IDÉ- OG
PRINSIPPPROGRAM**

2021 - 2025

Med ønske om gode og givende dager
– mellom idé og hverdag!

Hilsen fra dine kolleger på skolen og andre folkehøgskoler.

Styret i Folkehøgskoleforbundet.

Lykke til!

Besøksadresse: Brugata 19,
Postadresse: Postboks 420 Sentrum, 0103 Oslo

Tlf.: 22 47 43 00
Faks: 22 47 43 01
E-post: fhf@folkehogskole.no

www.folkehogskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehogskole.no

Foto: Nora Øygarden, Voss Folkehøgskule

